

PPS-jaarrapportage 2018

Algemene gegevens	
PPS-nummer	AF-15221
Titel	Duurzame Zuivelketen 2.0
Thema	Duurzame Veehouderij
Uitvoerende kennisinstelling(en)	Wageningen Economic Research Wageningen Livestock Research Wageningen Plant Research Louis Bolk Instituut Dairy Campus KTC Zegveld
Projectleider onderzoek (naam + emailadres)	Alfons Beldman – alfons.beldman@wur.nl Roselinde Goselink – roselinde.goselink@wur.nl
Penvoerder (namens private partijen)	Werner Buck (ZuivelNL) Bregje van Erve Willemien van de Kandelaar
Contactpersoon overheid	Frits Vink Koos van Wissen (deelproject Amazing Grazing 2.0) Machtelt Meijer (deelproject KringloopWijzer)
Totale projectomvang (k€)	k€ 5.414
Adres projectwebsite	Via www.verantwoordeveehouderij.nl : Deelproject Amazing Grazing Deelproject KringloopWijzer Deelproject Biodiversiteit Deelproject Management of Change
Startdatum	1-1-2016
Einddatum	31-12-2019

Goedkeuring penvoerder/consortium

De jaarrapportage dient te worden besproken met de penvoerder/het consortium. De TKI's nemen graag kennis van eventuele opmerkingen over de jaarrapportage.

De penvoerder heeft namens het consortium de jaarrapportage	☒ V goedgekeurd ☐ niet goedgekeurd
Eventuele opmerkingen over de jaarrapportage:	

Planning en voortgang (indien er wijzigingen zijn t.o.v. het projectplan svp toelichten)

Loopt de PPS volgens planning?	Ja
Zijn er wijzigingen in het consortium/de projectpartners?	Nee
Is er sprake van vertraging en/of uitgestelde opleverdatum?	Nee
Is er sprake van inhoudelijke knelpunten, geef een korte beschrijving	Nee
Is er sprake van afwijkingen van het ingezette budget/de begroting?	Ja Binnen het deelproject Management of Change zijn in 2018 in overleg met opdrachtgevers extra taken uitgevoerd waardoor niet alle oorspronkelijk geplande activiteiten konden worden afgerond. Een deel van het budget 2018 (k€20) is om die reden doorgeschoven naar 2019.

Korte omschrijving inhoud/doel PPS

Wat is er aan de hand en wat doet het project daaraan?

Wat gaat het project opleveren en wat is het effect hiervan?

De Duurzame Zuivelketen (DZK), een gezamenlijk initiatief van NZO en LTO onder de vlag van ZuivelNL, heeft concrete doelstellingen voor 2020 geformuleerd om binnen maatschappelijke, economische en milieuraandvoorwaarden zuivel te blijven produceren (zie www.duurzamezuivelketen.nl).

Met het afschaffen van het melkquotum per 1 april 2015 is de landelijke melkproductie flink toegenomen, waardoor er behoefte is aan de ontwikkeling van nieuwe wetenschappelijke kennis op vier belangrijke knellende thema's. In de PPS Duurzame Zuivelketen 2.0 is voor elk van deze vier thema's een deelproject gestart:

- 1) **Weidegang - deelproject "Amazing Grazing 2.0"**
Direct doel: onderzoeken en onderbouwen van oplossingen voor inpassing van beweiden, via managementtools en concrete beweidingssystemen voor de praktijk.
Uiteindelijk doel: Bijdragen aan het verhogen van het aantal melkveebedrijven dat weidegang toepast richting het niveau van 2012 (81% van de bedrijven).
- 2) **Mineralenefficiëntie - deelproject "KringloopWijzer"**
Direct doel: Onderbouwen, verbeteren en verbreden van de bedrijfsspecifieke berekening van de stikstof- en fosfaatexcretie, ammoniak- en broeikasgasemissie, en daarmee kennis op doen om deze vormen van uitstoot terug te dringen.
Uiteindelijk doel: Fosfaatproductie onder het fosfaatplafond voor de Nederlandse melkveehouderij (84,9 mln kilogram fosfaat), reductie van de ammoniakemissie (met 5 kton in 2020 tov 2011), een verbetering van de energie-efficiency (2% per jaar) en minder uitstoot van broeikasgassen (gelijk aan 2011).
- 3) **Biodiversiteit - deelproject "Biodiversiteit"**
Direct doel: het in kaart brengen van de (indicatoren voor) biodiversiteit op alle melkveebedrijven in Nederland zowel voor sectorale monitoringsdoeleinden als voor sturingsmogelijkheden op het individuele melkveebedrijf.
Uiteindelijk doel: Doelen op gebied van biodiversiteit concretiseren, monitoring opzetten en inzicht geven in handelingsperspectief voor veehouders
- 4) **Verandermanagement - deelproject "Management of Change"**
Direct doel: inzichtelijk maken in welke mate de duurzaamheidsdoelen voor de melkveehouderij, zoals gesteld door het initiatief Duurzame Zuivelketen, worden gehaald; en (indien nodig) op welke wijze bijgestuurd kan worden.
Uiteindelijk doel: realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen voor een toekomstbestendige zuivelsector

Resultaten 2018

Geef een korte beschrijving van de high-lights van 2018

Geef een korte beschrijving van de projectdeliverables 2018

Weidegang - deelproject "Amazing Grazing 2.0"

In 2018 heeft de doorontwikkeling van 1) schatten van de dagelijkse vers-gras-opname op basis van diersensoren (koegedrag) en 2) wekelijkse grasgroeivoorspelling onder beweidingomstandigheden centraal gestaan.

Dit heeft geresulteerd in:

- Het operationaliseren van de grasopnamevoorspelling op basis van diersensoren. Goed verlopen en rijp om opgenomen te worden in een praktijktoets in 2019.
- Extra dataverzameling voor voorspelling grasgroei; dit kan ingebouwd worden om grasgroeivoorspelling te operationaliseren en te toetsen in 2019.
- Relateren beweiding en biodiversiteit/weidevogels - kan verder onderbouwd worden in 2019
- Naast een tool voor omweiden is in 2018 ook een tool voor Roterend Standweiden ontwikkeld.

Mineralenefficiëntie - deelproject "KringloopWijzer"

Belangrijke resultaten in 2018:

- Een nieuwe productieversie van de KringloopWijzer, die gebruikt wordt door alle Nederlandse melkveehouders
- Nieuwe versie *stand alone* KringloopWijzer
- Rapport rekenregels van de KringloopWijzer, met verbeteringen en verbreding
- Rapport met analyse van geldigheidsdomein (in prep, niet openbaar)

- Bijdrage aan ontwikkeling van handreiking bedrijfsspecifieke excretie.

Biodiversiteit - deelproject "Biodiversiteit"

Het geplande resultaat voor 2018 bestond uit twee documenten. In de loop van 2018 is besloten om beide documenten te combineren tot één rapport: "Doelwaarden op bedrijfsniveau voor de KPI's binnen de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij". Dit rapport is in concept gereed en wordt na goedkeuring door het programmateam openbaar gepubliceerd.

Verandermanagement - deelproject "Management of Change"

Niet alle geplande activiteiten konden in 2018 worden uitgevoerd. De belangrijkste reden hiervoor waren de actuele ontwikkelingen in de sector, met name rond het klimaat beraad. Hierdoor bleek het niet mogelijk om een aantal geplande activiteiten in de 2e helft van 2018 uit te voeren.

De belangrijkste resultaten van 2018:

- De sectorrapportage over het jaar 2017: <http://edepot.wur.nl/466401>
- Twee notities op basis van vragen van de commissie grondgebondenheid, die gebruikt zijn voor het rapport van de commissie: <http://edepot.wur.nl/446638>
- Op basis van een sessie met de programmateams klimaat neutraal ontwikkelen en behoud milieu en biodiversiteit is een lijst opgesteld met prioritaire maatregelen die gunstig werken voor het terugdringen van zowel ammoniak- als broeikasgasemissies. Deze lijst wordt nog door WUR-experts gereviseerd en in de vorm van een interne notitie opgeleverd.
- In juni is een summerschool bijeenkomst gehouden rond het thema levensduur met een groot aantal aanwezigen (35 personen) vanuit de zuivelverwerkers en LTO. In de vorm van pitches hebben alle bij DZK aangesloten partijen hun activiteiten, successen en vragen gedeeld.
- Er is een notitie opgesteld waarin een overzicht is gemaakt van eerder uitgevoerde analyses voor Duurzame Zuivelketen.
- Er is een overzichtstabel opgesteld van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op melkveebedrijven om inzicht te krijgen in de stand van zaken op dit thema.
- Om meer zicht te krijgen op hoe in andere landen collectief aan verduurzaming is gewerkt is een workshop georganiseerd waarin aanpak is uitgewisseld tussen Nederland (Duurzame Zuivelketen), Australië (Dairy Australia), Ierland (Bord Bia/Origin Green) en de Verenigde Staten (Innovation Center for US Dairy). Het is de bedoeling om deze uitwisseling in 2019 voort te zetten.

Aantal opgeleverde producten in 2018 (geef in een bijlage de titels en/of omschrijvingen van de producten of een link naar de producten op de projectwebsite of andere openbare websites)

	Wetenschappelijke artikelen	Rapporten	Artikelen in vakbladen	Inleidingen/workshops
AG	8 (refereed conference papers)	2	17	30
KLW	0	1	43	38
BD	0	1 (+3 in concept)	0	0
MoC	0	2	0	2
DZK	8	6	60	70

Titels/omschrijvingen van belangrijkste producten in 2018 (max. 5) en hun doelgroepen

- **AG:** Speciale website www.amazinggrazing.eu met zowel vaktechnische nieuwsberichten voor veehouders en adviseurs als wetenschappelijk (Engelstalige) congrespapers
- **AG:** Artikel voor veehouders en adviseurs in Veeteelt, juli 2018: Tool voor nauwkeurig schatten van grasopname <http://edepot.wur.nl/456395>
- **KLW:** Een nieuwe productieversie van de KringloopWijzer, die gebruikt wordt door alle Nederlandse melkveehouders
- **BD:** Rapport "Monitoring van functionele agrobiodiversiteit in de melkveehouderij: ontwikkeling van KPI's" door Zijlstra, J., P.W. Blokland, N. van Eekeren, G. Migchels, N. Polman en M. Bestman – voor veehouders, adviseurs en duurzaamheidsmanagers in de zuivel <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/417021>
- **MoC:** De sectorrapportage over het jaar 2017, voor veehouders, adviseurs en de zuivelindustrie: <http://edepot.wur.nl/466401>

AG: Amazing Grazing 2.0
KLW: KringloopWijzer
BD: Biodiversiteit
MoC: Management of Change
DZK: Duurzame Zuivelketen 2.0, in totaal

Bijlage: Titels/omschrijvingen van alle producten in 2018 of een link naar deze producten op de projectwebsite of andere publieke websites

Weidegang - deelproject "Amazing Grazing 2.0"

Externe communicatie/producten	2018	Bereik ?
<i>Digitaal</i>		
Website www.amazinggrazing.eu Engelse pagina aangepast En facebook	2 + 1 Eng	Continu aanpassen
Attentiemail berichten verantwoordeveehouderij.nl	15	Ruim 5000 mailadressen
Tweets	35	
Vlog's en filmpjes	2	
e-learningmodule weiden	1	Onderwijs MBO, HBO
Kennisbundel Weidegang WURKS met nieuwste kennis Amazing Grazing GKC	1	Onderwijs MBO, HBO en weidecoaches
Animatie Haal meer uit Gras	1 6	Onderdelen bouwsteen bodem
<i>Schriftelijk</i>		
Artikelen in vakpers	17	30.000 postadressen
Rapporten	2	
Wetenschappelijke papers	3	In concept, via Cindy Klootwijk
Refereed conference paper	8	Voor European Grassland Federation juni 2018
Presentaties EGF	4	150 personen
Voortgangs PowerPoint bouwsteen	6	
<i>Mondeling</i>		
Excursies, presentaties en opendagen	26	1043 personen Incl onderwijsdagen en opendagen.

Enkele highlights met linken:

- Speciale website www.amazinggrazing.eu met Engelse bijdragen EGF
- Nieuwsberichten gelinkt aan deze website en verantwoorde veehouderij
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Weideseizoen-2018-start-goed.htm>
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Constate-grashoogte-voorwaarde-voor-grasproductie-bij-standweiden.htm>
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Simulatie-hergroei-na-weiden.htm>
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Weidegang-en-weidevogels.htm>
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Risico-pensverzekering-bij-weidegang-verwaarloosbaar.htm>
 - <https://www.amazinggrazing.eu/nl/amazinggrazing-4/show/Meer-graasgedrag-bij-lager-eiwit-in-het-rantsoen.htm>
- Vlog Amazing Grazing BODEM; <https://youtu.be/Tj8XRZFR3TU>
- Enkele uitgebreide Vakbladartikelen:
 - Digitale weide- en maaiplanning moet nog makkelijker, artikel vakblad Elite, 8 januari 2019
 - Kleine huiskavelweide meer dan uitloop, artikel Nieuwe Oogst, 12 oktober 2018
 - Tool voor nauwkeurig schatten van grasopname, artikel in Veeteelt, juli 2018
 - Gras bij roterend standweiden niet korter dan 8 centimeter, artikel in Nieuwe Oogst, 29 maart 2018
 - Melkproductie gelijk bij stripgrazen of kurzrasen, artikel in Nieuwe Oogst, 31 januari 2018

Mineralenefficiëntie - deelproject "KringloopWijzer"

Nieuws en producten worden verspreid via

<https://www.verantwoordeveehouderij.nl/nl/mijnkringloopwijzer.htm>

Hier is de stand-alone KringloopWijzer en excretiewijzer vrij beschikbaar (en in 2018 geactualiseerd). Daarnaast is een KringloopWijzer Plus gemaakt, waarin de broeikasgasemissies worden uitgerekend en gedetailleerd weergegeven. Deze is op verzoek beschikbaar.

De volgende berichten (exclusief *KringloopTips*) zijn verschenen op verantwoorde veehouderij:

- Overzicht aanpassingen in KringloopWijzer 2018; 17 december 2018
- Ammoniakemissie verlagen door efficiënter voeren; 29 november 2018
- Bijeenkomst over KringloopWijzer als managementtool; 18 oktober 2018
- Webinar 'Dashboard Milieu en Klimaat'; 18 oktober 2018
- Invullen enquête Kringloopwijzer kan nog tot 1 november; 17 oktober 2018
- Bemest bewust, verlaag je stikstofbodemoverschot; 11 juli 2018
- Deelnemers 'Eiwit van eigen land' maken verbeterplannen; 9 juli 2018
- Melkveehouder Post: 'De eerste 10 procent broeikasgasreductie levert geld op'; 4 juni 2018
- Energie de sleutel voor eiwitbenutting; 2 mei 2018
- Blijvend grasland houdt veel koolstof vast en stimuleert biodiversiteit; 23 april 2018
- Weidegang, zuivel en KringloopWijzer; 15 maart 2018
- Weidevoerkompas leidt tot hogere mineralen efficiëntie en lagere excretie; 3 maart 2018

De volgende *KringloopTips* zijn verschenen (ook op de attentie-mail rundveehouderij):

- 16 november 2018; Analyseer nu de ruwvoorraad
- 22 oktober 2018; KringloopWijzer: Leren van elkaar
- 2 augustus 2018; Efficiëntieslag door vee in KringloopWijzer
- 14 mei 2018; Verstrek meer vers gras aan de koe
- 21 januari 2018; Blijf scherp op jongveeopfok
- 7 juni 2018; Verhoog benutting laatste drijfmest
- 19 februari 2018; Bemestingsseizoen van start
- 20 maart 2018; Wacht met kunstmest strooien bij zware regenval
- 21 februari 2018; Mais op scheurgrond heeft geen mest nodig
- 4 januari 2018; Precies bemesten volgens plan
- 17 december 2018; Ga in het nieuwe jaar goed voorbereid aan de slag
- 9 september 2018; Weer speelt belangrijke rol in resultaat KringloopWijzer 2018
- 27 augustus 2018; Verdroogde maïs
- 27 augustus 2018; Gras na extreme droogte
- 24 juni 2018; Sturen op 65 procent eiwit van eigen land
- 23 april 2018; Geduld is een schone zaak
- 28 maart 2018; Maak een "Topkuil"
- 30 januari 2018; Kies bewust je maispercelen uit

Daarnaast ruim 80 tweets in 2018.

Verder zijn er een groot aantal artikelen in de vakpers verschenen over de KringloopWijzer.

Eenzijds als opinie over het instrument, anderzijds met inhoudelijke informatie.

Onder andere in boerderij vandaag:

- [Dit zijn de wijzigingen in de KringloopWijzer 2018](#), Op18 dec 2018
- [Netwerk Grondig: benut praktijkkennis kringlooplandbouw](#); De **Kringloopwijzer** is verworden tot een instrument om zoveel mogelijk koeien op een hectare te houden ...; Op11 dec 2018
- ['Niks kringloop' KringloopWijzer](#) Wij hebben de **KringloopWijzer**(KLW) voor de zuivel niet correct kunnen invullen omdat die...; **28-11-2018**
- ['Kringlooplandbouw vraagt om kringlooplegging'](#) Een bekend alternatief is de **KringloopWijzer**. **11-11-2018**
- [Kringlooplandbouw: meer vragen dan antwoorden](#) Hoe kijkt de minister tegen de **kringloopwijzer** voor melkveehouders aan binnen de kringloopvisie? **9-11-2018**
- [Proef verantwoording fosfaat per bedrijf op komst](#) Schouten kijkt hierbij naar de ervaringen met de **Kringloopwijzer**, maar ook breder dan dat. Op31 okt 2018
- ['Verdienmodel in kringlooplandbouw belangrijk'](#) Die hebben we nog niet concreet, maar de **KringloopWijzer** is een goed voorbeeld. Op31 okt 2018

- ['Boerendilemma: meer biodiversiteit of intensivering?'](#) Beter gras en meer eiwit van je eigen land doet het goed voor de voerkosten en de... Op31 okt 2018
- [Kringlooplandbouw, maar hoe dan?](#) Circulaire economie. 30 okt 2018
- ['Mest voor kunstmest'](#) Kringloopvisie kan voor verandering zorgen Er wordt in de melkveehouderij met de... Op10 okt 2018
- ['Over 3 jaar rust en arbeidsvreugde'](#) De **KringloopWijzer**, die jullie zo graag wettelijk willen verankeren, is die wel echt veilig? Op9 okt 2018
- [Europees geld voor klimaat en bodem is onvoldoende](#) De onderzoekers noemen de **Kringloopwijzer** en de Biodiversiteitsmonitor "uitstekende hulpmiddelen voor... Op1 okt 2018
- In de verplichte **KringloopWijzer** vallen opmerkelijk genoeg ook een paar invulpunten weg, zoals.. Op28 sep 2018
- [Belangenbehartigers ontevreden over fosfaatbrief](#) Over de doorstart van de **KringloopWijzer** is Meulenbroeks wel tevreden. Op17 sep 2018
- ['Is het vak nog wel leuk met zo veel regels?'](#) Bijvoorbeeld naast de forfaitaire normen óók een BEX of **KringloopWijzer**, zodat wie het goed doet meer kan... Op29 aug 2018
- ['Waar gaan we ontwikkelen?'](#) **Kringloopwijzer** De minister heeft de **kringloopwijzer** voorlopig aan de kant gezet voor wat betreft de... Op18 jul 2018
- ['Elk bodemlab dezelfde analysemethode'](#) Eenzelfde gebeurt bijvoorbeeld al bij kuilanalyses, geïnitieerd door Zuivel.nl, in opdracht van het ministerie... 14-7-2018
- [Kringlopen in soorten en maten](#) Uiteindelijk is daaruit in 2011 de eerste versie van de **KringloopWijzer** ontstaan. Op19 jun 2018
- [Gebalanceerde groei met nieuwe melkveestal](#) "Jammer dat er een streep is gegaan door de pilot voor de **KringloopWijzer**. Op8 jun 2018
- ['Jong gras maaien als het kan'](#) "Cijfers uit de **KringloopWijzer** tonen dat we vorig jaar 13.700 kilo droge stof van een hectare gras haalden. Op7 jun 2018
- [Minimaal 65% eigen eiwit, hoe doe je dat?](#) Hij is deelnemer aan Koeien en Kansen en actief met de **KringloopWijzer**. Op31 mei 2018
- [Veel bezwaren tegen beschikkingen fosfaatrechten](#) Geen pilot **KringloopWijzer** CDA en VVD hebben minister Schouten gevraagd toch een pilot toe te staan met de... Op30 mei 2018
- [Regels beperken kringlooplandbouw; Kringloopwijzer](#) De bijeenkomst in Lunteren werd georganiseerd door het NVLV en Frank Verhoeven. Op29 mei 2018
- ['Wrang en zuur dat bedrijven gaan omvallen'](#) "We moeten voldoen aan allerlei eisen, maar krijgen geen ruimte via de **Kringloopwijzer**", aldus Klaasen. Op18 mei 2018
- [Zo werken boeren aan schoner water](#) "Zelf kunnen we aan de hand van de **KringloopWijzer** al de 'lekken' op het bedrijf zien", vertelt Egberts. Op8 mei 2018
- ['Grootste CO2-reductie via aanpassing rantsoen'](#) Mede op basis van cijfers uit de **KringloopWijzer** 2017 krijgt hij later dit jaar de uitslag. Op5 mei 2018
- [Resultaat van efficiënt melkveebedrijf niet beter](#) Dat blijkt uit de **Kringloopwijzers** van 2016 die Flynth heeft geanalyseerd. 3-5-2018
- [Zorgen over fosfaatrechtenstelsel; Kringloopwijzer](#) CDA-Kamerlid Jaco Geurts vraagt Schouten of ze de proef met de **kringloopwijzer**... Op30 apr 2018
- [Model toont beweging koolstof op bedrijf](#) Het model is een afgeleide van de bestaande **KringloopWijzer** voor stikstof en fosfaat. Op17 apr 2018
- [LTO positief over voorstel derogatie](#) "Gebruik van de **KringloopWijzer**, gebruik van dunne fractie op derogatiebedrijven en meer dierlijke mest op... Op24 mrt 2018
- [Schouten maait gras voor voeten Kamer weg](#) VVD'er Ladders is ook benieuwd of de maatregel van het afschaffen van de **KringloopWijzer** nog in proportie staat... Op14 mrt 2018
- [Grupstalboer in opstand tegen dwang zuivelreus](#) Hij weigert de **KringloopWijzer** verplicht in te vullen. Op4 mrt 2018
- [Gommer: rechtvaardigheid belangrijker dan boete](#) Kringloopdossier Gommer geeft aan dat hij dit jaar de **KringloopWijzer** wel zal invullen. Op1 feb 2018
- [Schouten bezorgd over derogatie KringloopWijzer](#) KringloopWijzer-pilot wordt niet gestart Nadat Schouten de pilots voor bedrijfsspecifieke verantwoording voor... Op24 jan 2018
- [Dit verandert er in het nieuwe mestbeleid](#) De pilot met de **KringloopWijzer** die te maken heeft met fosfaatrechten gaat voorlopig niet door, vanwege fraude... Op23 jan 2018
- [Reputatie landbouw staat op het spel](#) Daarnaast heeft ze de **KringloopWijzer** direct stopgezet. Op23 jan 2018
- [Gesjoemel I&R kon duizenden euro's opleveren](#) Lees ook: Schouten trekt proeven **KringloopWijzer** in na fraude dierregistratie Boeren die voldoende verminderd... Op23 jan 2018
- [Schouten trekt proef KringloopWijzer in na fraude](#) De pilot met de **KringloopWijzer** voor de melkveehouderij gaat dit jaar niet door. Op23 jan 2018

- [‘Veevoerspoor uiterst succesvol’](#) Nevedi dringt ook aan op uitbreiding van de nieuwe pilot met de **KringloopWijzer** voor 2018. Op23 jan 2018
- [Meer fosfaatruimte bij pilot KringloopWijzer](#) De **KringloopWijzer** is nog onvoldoende geborgd om dit als onderbouwing van de fosfaatrechten te gebruiken. Op19 jan 2018
- [‘DZK, de beul die voor eigen rechter speelt’](#) Al eerder werd de onbetrouwbare en weinig duurzame **KringloopWijzer** bij extensieve boeren door de strot geduwd. Op17 jan 2018
- [‘Gezonde fosfaatkoel’](#) De **KringloopWijzer** maakt vandaag de dag prima inzichtelijk waar de ‘gaten’ ontstaan. Op10 jan 2018
- [Vier pilots met KringloopWijzer in 2018](#) De **KringloopWijzer** ligt aan de basis van deze pilots. Op5 jan 2018
- [Beweiden en opstallen gelijk in fosfaatefficiëntie](#) De resultaten van het project zijn gebaseerd op de cijfers van 180 deelnemende bedrijven die gedurende vier jaar... Op3 jan 2018

Inleidingen, bijeenkomsten

projectleden hebben (op verzoek) een aantal inhoudelijke toelichtingen gegeven, waarbij de vragers een deel van de kosten vergoeden. Dit betreft onder andere:

Datum	Wie?	Voor wie?	Locatie
9-2-2018	Gerjan	VKO loonwerkers	Heino
14-2-2018	Gerjan	VKA loonwerkers	Winterswijk
19-2-2018	Gerjan	VKO regiobijeenkomst	Raalte
16-3-2018	Gerjan	KLW gebruikersgroep	Wageningen
27-6-2018	Gerjan	VKA Kennisgroep Waterkwaliteit	Winterswijk
23-8-2018	Gerjan	VKA themaavond	Hengelo
10-9-2018	Gerjan	VKNN regiobijeenkomst	Nieuwehorne
8-11-2018	Gerjan	VKO regiobijeenkomst	Wierden
31-1-2018	Michel	Commissie grondgebondenheid: KringloopWijzer en Koeien & Kansen	Nijkerk
23-3-2018	Michel	Ledenraad RFC Groningen: KringloopWijzer en Koeien & Kansen	Groningen
1-6-2018	Michel	Bestuur van EDF: KringloopWijzer en Koeien & Kansen	Wageningen
28-6-2018	Michel	Adviseurs ForFarmers: KringloopWijzer en Koeien & Kansen	Lochem
1-11-2018	Michel	veehouders CZ Rouveen: Koeien & Kansen en KringloopWijzer	Rouveen
4-11-2018	Michel	ANCA voor internationale onderzoekers	Wageningen
18-12-2018	Michel	docenten en studenten: Koeien & Kansen en KringloopWijzer	Barneveld
22-1-2018	Zwier	CZ Rouveen	Rouveen
25-1-2018	Zwier	CZ Rouveen	Rouveen
30-1-2018	Zwier	CZ Rouveen	Rouveen
16-2-2018	Zwier	VKA studiegroep	Tonden
22-2-2018	Zwier	VKA studiegroep	Doesburg
23-2-2018	Zwier	VKA studiegroep	Aalten
6-3-2018	Zwier	CZ Rouveen BIO	Rouveen
13-3-2018	Zwier	Studiegroep CONO KLW	Zeewolde
21-3-2018	Zwier	VKO Studiegroep	Almelo
22-3-2018	Zwier	Studiegroep BEL	Genemuiden
28-3-2018	Zwier	VKA studiegroep	Baak
29-3-2018	Zwier	VKA Studiegroep	Klarenbeek
12-4-2018	Zwier	VKA studiegroep	Aalten
23-4-2018	Zwier	Energie Atelier DRU	Uft

5-7-2018	Zwier	Studiegroep BEL	Oosterwolde
3-10-2018	Zwier	VKA studiegroep	Aalten
9-10-2018	Zwier	VKA studiegroep	Brummen
18-10-2018	Zwier	VKA studiegroep	Rha
14-11-2018	Zwier	Studiegroep BEL	Ijsselmuiden
5-12-2018	Zwier	VKA studiegroep	De Heurne
6-12-2018	Zwier	VKA studiegroep	Baak
11-12-2018	Zwier	VKA studiegroep	Voorst
19-12-2018	Zwier	VKO Loonwerkers	Haaksbergen

Biodiversiteit - deelproject "Biodiversiteit"

In 2018 zijn de volgende kennisproducten opgeleverd:

- Zijlstra, J., P.W. Blokland, N. van Eekeren, G. Migchels, N. Polman en M. Bestman, Monitoring van functionele agrobiodiversiteit in de melkveehouderij: ontwikkeling van KPI's, oktober 2017, Wageningen Livestock Research Rapport 984 / LBI Rapport 2017-032 LbD, Wageningen Livestock Research, Wageningen
<http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/417021>
- Website VerantwoordeVeehouderij, 23 April 2018, Gideon Kuipers, Blijvend grasland houdt veel koolstof vast en stimuleert biodiversiteit (Bericht over een interview met Jelle Zijlstra over het belang van de milieu-indicator percentage blijvend grasland die voorkomt in het dashboard Milieu en Klimaat)
<https://www.verantwoordeveehouderij.nl/nl/mijnkringloopwijzer/show/Blijvend-grasland-houdt-veel-koolstof-vast-en-stimuleert-biodiversiteit.htm>

De volgende kennisproducten op basis van de resultaten uit 2017 en 2018 zijn nog in voorbereiding:

- WUR-rapport met de resultaten van het projectbiodiversiteit uit 2018
- 2 WUR-rapporten met de resultaten van de deelprojecten 1 en 3 uit 2017:
 - Deelproject 1: Toetsing van de relatie tussen KPI's en biodiversiteitsmetingen op Nederlandse melkveebedrijven (voorlopige titel)
 - Deelproject 3: Toetsing aanpak Duurzame Zuivelketen voor biodiversiteitsmonitoring op melkveebedrijven aan internationale raamwerken (voorlopige titel)

Naar verwachting zullen alle drie genoemde rapporten verschijnen in het eerste halfjaar van 2019.

Verandermanagement - deelproject "Management of Change"

Kennisproducten

- De sectorrapportage over het jaar 2017 is in december 2018 afgerond. De daadwerkelijke publicatie heeft begin 2019 plaatsgevonden.
<http://edepot.wur.nl/466401>
- Begin 2018 zijn op basis van vragen van de commissie grondgebondenheid twee notities opgesteld. Het materiaal van deze notities is verwerkt in het uiteindelijke rapport van de commissie.
<http://edepot.wur.nl/446638>

Notities

- In mei is een sessie gehouden met de programmateams klimaat neutraal ontwikkelen en behoud milieu en biodiversiteit specifiek gericht op maatregelen voor het terugdringen van ammoniakemissie en op maatregelen voor het terugdringen van broeikasgasemissies. Op basis van deze sessie is een lijst opgesteld met prioritaire maatregelen die voor beiden gunstig werken. Deze lijst wordt nog door WUR-experts gereviseerd en in de vorm van een interne notitie opgeleverd.
- Er is een notitie opgesteld waarin een overzicht is gemaakt van eerder uitgevoerde analyses voor Duurzame Zuivelketen.
- Er is een overzichtstabel opgesteld van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op melkveebedrijven (snijmais en grasland) om inzicht te krijgen in de stand van zaken op dit thema.

Inleidingen / workshops

- In juni is een summerschool bijeenkomst gehouden rond het thema levensduur met een groot aantal aanwezigen (35 personen) vanuit de zuivelverwerkers en LTO. In de vorm van pitches hebben alle bij DZK aangesloten partijen hun activiteiten, successen en vragen gedeeld. Willem van Laarhoven van Valacon dairy bracht aangevuld door melkveehouder Wim van Tilburg ervaringen uit de praktijk in.
- Om meer zicht te krijgen op hoe in andere landen collectief aan verduurzaming is gewerkt is een workshop georganiseerd waarin aanpak is uitgewisseld tussen Nederland (Duurzame Zuivelketen), Australië (Dairy Australia), Ierland (Bord Bia/Origin Green) en de Verenigde Staten (Innovation Center for US Dairy). Het is de bedoeling om deze uitwisseling in 2019 voort te zetten.